

TERUGBLIK

De Monnikenberg

Verslag ledenavond 28 april 1998

De door het bureau BVR aanbevolen gedachte (*zoekrichting*) om op Anna's Hoeve en Monnikenberg 1000 woningen te bouwen en 20 hectares bedrijfsterrein uit te geven heeft dit waardevolle cultuur-historische landschap aan de oostzijde van Hilversum weer in de volle aandacht geplaatst. De lezing van ons bestuurslid Kees van Aggelen sloot daar voortreffelijk bij aan. Het ontstaan van het landschap, de ontginning van de veengronden, de verdeling van de heidegronden rond 1840 en de eigenaren/bewoners van de gronden passeerden de revue. Van Aggelen heeft naar de geschiedenis van de Monnikenberg en van Anna's Hoeve veel onderzoek verricht en daar onder andere in *Eigen Perk* over gepubliceerd (*EP* 10 jg, nr 3, okt.1990, blz.80-84). Hij heeft ook een grote bijdrage geleverd aan de in februari van dit jaar uitgebrachte brochure *Hilversum, laat je niet het bos insturen!*

De grote opkomst en het dankbare applaus voor de presentatie onderstreepten hoe onze leden zich van de waarde van dit cultuur-historisch landschap bewust zijn.

AS

Oorlog rond het Gooi van 1000 tot 1375

Verslag ledenavond 26 mei 1998

In de geschiedschrijving van het graafschap Holland staan drie jaartallen centraal. In 1018 bevestigde graaf Dirk III de onafhankelijkheid van het jonge graafschap door een eerste grote overwinning in de slag bij Vlaardingen op de bisschop van Utrecht en de Duitse keizer. De oorlogshandelingen tussen de expansieve Hollandse graven en de Stichtse bisschoppen bleven echter voortduren waarbij het graafschap zich steeds verder kon uitbreiden. Een wezenlijke verzwakking van de eeuwige vijand uit Utrecht voltrok zich in het jaar 1196 toen de hertog van Gelre de Veluwe veroverde en het Sticht in tweeën gedeeld werd: Nedersticht en Oversticht, het latere Overijsel. In 1345 was het Holland dat een klap te verwerken kreeg. Graaf Willem IV sneuvelde onverwacht in de slag bij Warns tegen

de Friezen hetgeen tot een strijd om de opvolging leidde. Bisschop Jan van Arkel maakte van die verarring gebruik en zette tegen de Hollanders een offensief in. Maar de grenzen tussen Utrecht en Holland kon hij niet wezenlijk meer veranderen en de toenmalige demarcatielijn vormt na zes en een halve eeuw nog altijd de grens tussen de twee provincies. Ook het Gooi dat in 1280 onder grafelijk bestuur kwam bleef in Hollandse handen.

Aldus dr Ronald P. de Graaf in zijn lezing *Oorlog rond het Gooi van 1000 tot 1375* op de ledenavond van 26 mei. Zijn met grote kennis en een aanstekelijk enthousiasme gepresenteerde voordracht gaf niet alleen een boeiend beeld van de machtsstrijd tussen brutale Hollandse graven en geslepen Stichtse bisschoppen maar belichtte ook de grote rol van het water in de middeleeuwse delta van Rijn en Maas. Troepentransport vond hoofdzakelijk over water plaats. De rivieren vormden ook de belangrijkste handelroutes. En bij de ontginning van het platteland werden toen geheel nieuwe afwateringstechnieken ontwikkeld. De heer De Graaf ging ook uitvoerig in op de bronnen die hij bij zijn onderzoek naar de Hollandse oorlogen geraadpleegd heeft. De periode van 1000 tot 1375 heeft hij daarbij niet willekeurig gekozen. De twisten tussen de Hollanders, Utrechters en Friezen begonnen op te laaien toen rond het jaar 1000 de dreiging van de Noormannen ging afnemen. En aan het eind van de 14e eeuw hadden de vechtersbazen zich min of meer met de nieuwe landkaart en met de nieuwe machtsverhoudingen verzoend. Er begon een nieuw tijdperk. De rol van de adel en de geestelijkheid nam af, die van de 'derde stand' nam in betekenis toe.

Het was een zeer interessante voordracht waarvoor helaas maar een veertigtal belangstellenden naar *De Akker* waren gekomen.

AS

De Van Helsdingenkazerne en de 'Blaskowitz-bunker'

Verslag excursies op 30 mei en 4 juli 1998

Deze kazerne en de op het kazerneterrein gele-

gen bunker hebben een belangrijke rol gespeeld bij de commando-voering van het Duitse leger tijdens de laatste fase van de Tweede Wereldoorlog. Deze plek van historische betekenis was dit jaar het doel van de seizoen-afsluitende excursie. De grote belangstelling voor de excursie en de geringe ruimte in de nauwe gangen en cellen van de bunker maakte het gewenst om op 4 juli een tweede rondgang door het complex te organiseren. De heer Th.J. de Jongh was wederom bereid om een twintigtal belangstellenden door het complex rond te leiden. Beter dan woorden van uw verslaggever zijn de foto's van redactielid Egbert Pelgrim in staat om dit wonderlijke monument aan de rand van Hilversum voor u in beeld te brengen.

Is het eigenlijk wel een monument? De Stichting Menno van Coehoorn vindt van wel en heeft bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg een verzoek ingediend om het bunkercomplex op de monumentenlijst te plaatsen. Maar de toekomst van dit bouwwerk uit 1943 dat als een langwerpige en dicht begroeide heuvel oprijst uit de tuin achter de Van Helsdingenkazerne blijft voorlopig ongewis.

AS

Over de gehele lengte van de bunker loopt een gang. Aan weerszijden zijn tientallen werkcellen waarin het hoofdkwartier van de Duitse opperbevelhebber in Ne-

derland was gelegerd. Veel van de circa 200 staffleden woonden in de villa's in de directe omgeving van de bunker (foto: EJP).

De heer Ed van Mensch geeft leden en andere belangstellenden een korte inleiding over de geschiedenis van de bunker en de rol van het complex tijdens de laatste jaren van de Tweede Wereldoorlog (foto: EJP).

De in de bunkerwand aangebrachte schietgaten geven een indruk van de degelijkheid van het bouwwerk. De 1 1/2 meter dikke wanden bleken tijdens luchtaanvallen eind 1944 bestand tegen voltreffers met raketten (foto: EJP).